

ACC. N:R M. 16173:1-8.

Land Upptecknare: Oscar Wiebert, Gårmsås
Berättare: " " "
Berättarens yrke: smickare
Född år 1882 i Kristbäck, Kithorps sn.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

x uppt. och
ber. O. Jacobs-
son, sid. 8

och näfning. s. 1-8.

LuF 120

7/2-64

Skriv endast på denna sida.

På bygghemmet här kallades träfen
Riva. Råfverna hade olika benämningar
som, Stäckerriva, framtimmariva,
karnriva. Råfverika benämndes, räkisa.
Bågar mellan skaplet och buvudet
föreskom inte här på viken

Skaplet. Kvisten furu 2 mtr. ursprungligen
i änden. Klunt i nedre delen tjätörns-
na frädsklytva till skaplet användes väl
tidigare.

Skubad: skivvirke längd ungefär 60 cm.
känsligen starkt böjt och ursprungligen mot
ändarna. Fäst i skaplet med träpluggar.
Plätskorning vid fastpunkten användes
också.

Pinnar. Kläpp av rönn 8-9 cm långa. Skott
gr räftea 19st.

Fig 120

pinnarna var handtäljda. Först på 20-talet blev det vanligt med svarvade pinnor.

Kälen för pinnarna var raka och jämna-
sturna med huvudet. Pinnarna satt i rätt
vinkel till räfsans skaft utan lutade utåt,
vilket gjorde, att räfsan gled lättare och
med mindre ryckningar. När stälpinna-
bejude användas till räfsor är mig inte
bekant.

Deponation: Det förekom målade räfsor
men någons beständ föreg var det inte. De
var mest omålade. Om målning av gamla räfsor
förekom också.

Olita slag av räfsor: Räfstyp med klunnet
skaft var mest vanligt, men andra typer
förekom också. På den tiden högt släckades
användes räfsor, att bära hö med, även att
kamma släckarna med så de bättre målades
-regn.

Jag vet inte om det fanns några hälsräpsor
förrän de amerikanska kom ut, och det
var ungefär 1910 och användas väl ännu
för att sammanstjäpa hö med och även
att finsläpa med.

Släpvräpsorna kom några år senare och
lämpade bäst för att sammanstjäpa
gräs och hö, som sedan härsjades.

Hördes med hästar

Tillverkning

Tillverkning av räpsor för husbehov upp-
hörde för ungefär 15 år sedan. Jag vet
inte om någon, som för närvarande gör
räpsor. De gamla räpsmakarna ägnade
även åt annan slöjd. I strogbygden
fanns det gott om räpsmakare förr,
och som leverera räpsor till slottbygden.
De som var lite kända lagade julkjälmar
sina räpsor

och andra anlidade rästmakare. Man
medförde helst reservpinnar vid flottorn
vilket var det mest behändiga. Rästans
livslängd berodde ju på hur aktsam man
var om den. Tungofår 3 år kunde den
hålla. Rästorna kunde i bland beställas
i förväg av tillverkare. Kunde även
köpas av kringvandrande försäljare,
eller på marknader. Rästhandlare sålde
även andra slöjdsaker. Någon ny räftea
skulle det nog vara varje år. Fåga skaff
huvid och pinnar gick också att köpa.
På 20-talet då jag började med rästtillverk-
ning var priset för räftea 1 kr huvid 50 öre
skäft 50 öre pinnar 50 öre på 100 st. Detta
pris gällde när man sålde till förbrukare.
Lå utmärkningen steg ju priset mellan förbrukare
och då jag i skiftet på 30-talet upphörde

med tillvärkingen var priset.
5 kr per räfsa subud 250 kr skaff 250
pinnar pr 100 st. 250. På 1920-talet fanns det
räfsor att köpa hos lanthandlarna, det fanns
nog kanske några, som fortfarande har räfsor
att sälja. En räfsa skulle vara av lätt
trä och huvudet lagom tjockt. En del var
noga med hur räfsan var konstruerad.

Konsten att räfsa

Man fyllde räfskäftet med löv- eller hand
nedåt på skäftet med handflatan vänd
nedåt mot skäftet och vänder hand uppåt
på skäftet med handflatan vänd uppåt.

Likadant kunde man väla om med
händerna. Detta fortfarande gjorde att
räfsningen blev mindre frösam.

En räfsverka ville jäma används en beständ
räfsa, och en ljust räfsverka förde oftast
räfsa med sig

All räfsa undan löv och ris i slott-
markerna på våren kallades "rödja".
Vanliga räfsor användes här för och utfördes
näst av kvinnor. Sedan uppkörde ett
stycke in på nittonhundratalet. I min hem-
stat var mycket s.k. hackslotten "färinga
ängar" där fick ^{man} söka efter någollunde
slät plats, att breda ut höet på lagom
tjockt för lerkning. Höet vändes med räfsa.
Höfjögarna hade 3 horn, och en stälkerna
upp och nedvänd, kunde man skjuta ihop
höet. Det är mycket lite räfsor ^{nu} komma
till användning i nordiska slott. Vid röd-
bärgningen användes ej räfsa mer än,
att rätta slubbäckern med. Uppgjordes omkring
1915. Vid träskningen användes vanligt räfsa,
att ta undan halmen vid träskvärbet.

7

Som jag sysslade med rållstillverkning i 40 års
tid, vill jag kunna en liten beskrifning om
hur tillverkningen tillgick. De första åren
gick tillverkningen helt och hållet för hand.
Kraften sågades ut av furubrädor, som hvar
lades till med vanlig tyvel. Med s k. hålby-
vel gick det ännu bättre. Skottarna kapa-
des i den längd rållskuvadet hade. För att
spara på visket, fick man säga till ämnena,
så att de fick den böjningen, som var avsedd
för det försiga ändret. Med slöjdmän hjälptes
finnarerna till. Borrningen av tunnarna gjordes
också för hand, men senare fästade jag borsten
i svarvstolen spirindel, och det gick rätt bra. Denna
anordning ersattes sedan av modern bormaskin. Då
hittade jag på svarvapparater för både skalf & grinnor
och även en pudmaskin för skaplen. Men så anskaffade
landsäg och maskinbyvel. Grinnor 25 jan 1964
Oscar Wiibert

Jag vill bara till Nieberts beskrivning tillägga att i Arnäs Tranemo nära gränsen till Nittorp bodde en snickare som hette Anders jag tror Uvasson, han dog 90-årig på 1900-talets början, han ristade sina initialer A I på de redskap han gjorde jag har ett handtag till en naverfett plags borr som han har gjort och där stå hans initialer.

Jag minns en privatanning som köpte en gård i Nittorp omkring 1900, han var förlovad och köpehandlingarna skrevs till honom och hans "fästekvinna", någon tid efteråt kom han i pållock med sin far och var mycket bedrövad, han hade fått korgew av sin fästman. Gubben sade: "Ja du kan väl tänka att det inte kunde gå på annat vis på dålig råfsa som du gjorde åt henne!" Vid fästmannen gjorde inget anspråk på gården, som mannen sålde till någon annan och flyttade åter till Småland. Jag har aldrig hört om han gjorde bättre råfsor sedan.